

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Міненко Софії Іванівни
на тему «Механізми управління конкурентоспроможністю аграрних
підприємств України», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за
спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дисертації

Підвищення рівня турбулентності зовнішнього середовища посилює конкуренцію на внутрішніх, а особливо на зовнішніх ринках, що обумовлює потребу у врахуванні його параметрів при виборі конкурентної стратегії для підтримки та розвитку конкурентних позицій. В даному аспекті конкурентоспроможність підприємства розглядається як динамічний стан суб'єкта господарювання, який детермінує його здатність успішно функціонувати на ринку в довгостроковій перспективі. Враховуючи достатньо високий попит на продукцію аграрного сектору в порівнянні з іншими галузями народного господарства до конкурентоспроможності продукції, яка залежить від конкурентоспроможності підприємства, підвищуються вимоги відповідності світовим стандартам якості та безпеки. Таким чином, розробка механізмів активізації використання потенціалу аграрних підприємств для підвищення рівня їх конкурентоспроможності в умовах посилення конкуренції на ринках є актуальним та своєчасним завданням, поставленим та вирішеним дисертантом.

Робота виконана відповідно до плану наукових досліджень Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка за темами «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничо-технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0116U003477, 2016-2020 рр.) та «Системи управління конкурентоспроможністю аграрної продукції в умовах глобалізації аграрних ринків» (номер державної реєстрації 0119U001387, 2019-2021 рр.). Внесок автора полягає у розробці шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі проведеної кластеризації суб'єктів аграрного бізнесу із виділенням рівнів його складових, а також механізмів реалізації впровадження інструментарію механізмів управління конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

В дисертації, яка подається до захисту, надано нове вирішення наукового завдання формування сукупності механізмів управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств. В результаті ознайомлення з роботою та публікаціями можна стверджувати, що дисертант ґрунтовно ознайомився і узагальнив результати наукових доробок вітчизняної та закордонних наукових шкіл, присвячених питанням розробки конкурентних стратегій, використання конкурентного потенціалу, позиціонування підприємства на ринку, впливу зовнішнього середовища на функціонування аграрних підприємств. Крім наукових джерел автор використовував нормативні, правові та статистичні матеріали. Апробацію робочої гіпотези дослідження здійснено з використанням економіко-математичного моделювання на базі статистичних даних чисельних сільськогосподарських підприємств, що дозволило отримати статистично значущі висновки як підґрунтя для розробки рекомендацій щодо підвищення рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств. Дисертація характеризується чітким дотриманням при поданні матеріалів і результатів обраної автором логіко-структурної схеми дослідження. Поставлена мета та визначені завдання дозволили дисертанту вдало використати залучений методичний інструментарій. Представлений зміст дисертації в повній мірі відповідає обраній темі дослідження. Рекомендації практичного характеру пройшли виробничу апробацію, що підтверджує їх корисність, які віддзеркалено у відповідних документах. Таким чином, отримані при виконанні дисертаційної роботи Міненко С. І. наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації є достатньо обґрунтованими та достовірними. Критичний аналіз тексту дисертації та публікації автора дозволяє дійти висновку про відсутність в роботі неправомірних і надлишкових текстових запозичень.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Дисертантом отримані такі основні наукові результати:

- вперше обґрунтовано концептуальні засади архітекtonіки механізмів управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств шляхом формування комплексного механізму управління конкурентоспроможністю, який поєднує механізм управління створенням і реалізацією конкурентних

переваг, організаційно-економічний механізм конкурентних відносин на цільових ринках сільськогосподарської продукції, а також механізм управління конкурентною поведінкою аграрних підприємств;

- удосконалено тлумачення поняття «управління конкурентоспроможністю», на основі пріоритетного застосування процесного підходу з ідентифікацією послідовностей дій суб'єкта при реалізації ключових функцій управління у відповідності до поставлених цілей конкурентного розвитку;

- удосконалено методичний підхід до оцінювання конкурентоспроможності аграрного підприємства, який відрізняється оригінальною типологією факторів та ознак рівня конкурентоспроможності, побудованою за функціональним принципом, що покращує управлінські рішення в сфері управління створенням конкурентних переваг;

- удосконалено інструментарій здійснення конкурентної поведінки аграрних підприємств та розвитку їх конкурентного потенціалу на основі управління витратами аграрних підприємств та ідентифікацією рівня інноваційної зрілості підприємства та сприйняття ним інноваційних рішень;

- удосконалено процедуру вибору стратегічних альтернатив в управлінні конкурентоспроможністю на основі застосування групи критеріїв з урахуванням фази життєвого циклу підприємства на ринку, класифікації виробничих і ринкових стратегій у складі стратегічного набору конкурентної поведінки, забезпечення конкурентних відносин і формування конкурентних переваг для різних категорій підприємств на основі застосування проектного підходу;

- розвинуто наукове тлумачення конкурентоспроможності аграрного підприємства шляхом її визначення, як здатності економічного суб'єкта накопичувати та розвивати потенційно стійкі конкурентні переваги на основі взаємодії між продуктами-конкурентами та наявного потенціалу підприємства;

- набув розвитку еволюційний підхід до детермінації етапів становлення та генезису ринку сільськогосподарської продукції, відмінною рисою якого є детермінація кон'юнктурних та конкурентних характеристик, а також визначенням притаманним кожному з виділених етапів відповідного пріоритетного виду економічних відносин.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості

використання теоретико-методичних положень, висновків і рекомендації щодо імплементації механізмів управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств в діяльність вітчизняних суб'єктів аграрного бізнесу.

Результати дослідження схвалено та прийнято до впровадження: Департаментом агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 08-29/08/1952 від 17.11.2020 р.); Управлінням земельних відносин та АПК Олександрівської ОТГ Донецької області (довідка № 3042/01-53 від 12.11.2020 р.); ПП «ЛАКТУС» Олександрівського району Донецької області (довідка № 12 від 13.11.2020 р.); Сільськогосподарське товариством з обмеженою відповідальністю «Золоті Пруди» Олександрівського району Донецької області (довідка № 173 від 16.11.2020 р.). Теоретичні та методичні положення дисертаційного дослідження використовувалися в навчальному процесі Харківського національного технічного університету сільськогосподарства імені Петра Василенка (довідка № 05-287 від 15.05.2020 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Основні наукові положення, висновки та результати дослідження викладено у 12 наукових працях загальним обсягом 4,2 ум. -друк. арк., а саме у вітчизняних наукових фахових виданнях опубліковано 3 статті, 2 статті в зарубіжних наукових виданнях, одне з яких індексується в міжнародній наукометричній базі Scopus, 2 розділи у колективних монографіях, виданих в країнах ЄС, та 5 публікацій в інших виданнях.

Відображені в зазначених публікаціях наукові результати не містять протиріч з положеннями сучасної економічної науки, а також повністю відповідають меті та завданням дисертаційного дослідження. На основі аналізу змісту публікацій можна зробити висновок, що основні положення представленої дисертаційної роботи Міненко С. І. знайшли достатнє відображення у відкритому друку. Діючі вимоги щодо необхідної кількості статей у вітчизняних наукових фахових виданнях і зарубіжних наукових періодичних виданнях дотримані.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів,

висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 210 сторінок, з яких основний зміст викладено на 175 сторінках, анотація – 9 сторінок, списки використаних джерел – 22 сторінки, додатки – 2 сторінок. Робота містить 23 таблиці та 27 рисунків.

У вступі Міненко С. І. обґрунтувала актуальність теми дисертації, сформулювала мету і задачі досліджень, виклала наукову новизну та практичну значимість отриманих результатів.

Перший розділ дослідження дисертанта присвячено формуванню теоретико-методологічних засад управління конкурентоспроможністю, які розкриті в ході аналізу та узагальнення існуючих підходів до визначення природи конкуренції, як феномена в економічній науці, та конкурентоспроможності аграрного підприємства, як категорії дослідження; при обґрунтуванні інструментарію управління конкурентоспроможністю; в процесі аналізу управлінських практик формування конкурентних переваг аграрного підприємства.

Другий розділ дослідження включає структурно-динамічні тенденції розвитку конкурентоспроможності аграрних підприємств України, для висвітлення якого дисертантом здійснена конкурентна побудова цільових ринків збуту продукції аграрних підприємств; розроблено методичний підхід до визначення рівня конкурентоспроможності досліджуваних сільськогосподарських підприємств; обґрунтовані детермінанти конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Третій розділ дослідження наданий вирішенню питань побудови та функціонування механізмів управління конкурентоспроможності аграрних підприємств, підрозділи якого стосуються розробки концептуальних засад архітектури та архітектоніки механізмів управління конкурентоспроможності аграрних підприємств; імплементації інструментарію здійснення конкурентної поведінки аграрних підприємств та розвитку їх конкурентного потенціалу; обґрунтуванню стратегії підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Загальні висновки по дисертації відповідають її змісту, конкретно і стисло висвітлюють основні наукові результати. Обсяг цитувань та використання результатів досліджень інших авторів є правомірним та виправданим з огляду на необхідність всебічного дослідження теоретичного базису дослідження та повномірного обґрунтування нових наукових результатів. Дисертація є завершеною науковою роботою, в якій отримані нові наукові результати, які

мають теоретичну та практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Не дивлячись на високий науковий рівень, оригінальність та новизну результатів представленою дослідження, їх значення для теорії та практики, слід звернути увагу на такі зауваження, побажання та дискусійні питання по дисертаційній роботі Міненко С. І.:

1. В рамках дослідження автор пропонує напрями інноваційного удосконалення аграрного виробництва та шляхи формування конкурентних переваг агропромислових підприємств (підрозділ 1.3), втім, було б доцільно врахувати ці шляхи в структурі механізму управління створенням та реалізацією конкретних переваг (підрозділ 3.1).

2. В ході дослідження управління конкурентоспроможністю (підрозділ 1.2) автор визначає взаємозв'язок і взаємозалежність цього поняття із конкурентоспроможністю товару, конкурентоспроможністю країни, конкурентними перевагами і потенціалом підприємства, але в подальшому дослідженні ролі потенціалу підприємства у створенні конкурентних переваг не надано достатньої уваги.

3. В рамках дослідження автор виокремлює детермінанти конкурентоспроможності аграрних підприємств (підрозділ 2.3) та фактори, що формують конкурентоспроможність сільського господарства і їх вплив на суб'єкти і об'єкти ринку (підрозділ 1.3). Враховуючи взаємопов'язаність цих груп елементів, варто було б уточнити характер їх взаємозв'язку та побудувати ієрархію.

4. В процесі аналізу детермінант конкурентоспроможності аграрних підприємств (підрозділ 2.3) автором виокремлені ключові групи зовнішніх чинників, які частково проаналізовані в межах PEST-аналізу та SWOT-аналізу. Було б доцільно уточнити, як зазначені найвпливовіші фактори враховані при обґрунтуванні стратегії підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

5. В межах імплементації інструментарію здійснення конкурентної поведінки аграрних підприємств та розвитку їх конкурентного потенціалу (підрозділ 3.2) автором представлено удосконалений процес управління витратами, але не визначено його роль у створенні конкурентних переваг відповідно до розробленого у підрозділі 3.1 механізму.

Втім, вказані зауваження не заперечують можливості існування

авторського бачення шляхів вирішення формалізованого наукового завдання та не знижують позитивної оцінки роботи в цілому.

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Міненко Софії Іванівни на тему «Механізми управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств України» відповідає пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри економічної
експертизи та землевпорядкування
Західноукраїнського національного
університету

Б.О. Язлюк

